

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמר

פנחס בן אלעזר – תרפ"ב

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"ק

על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושמונה לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ת ר' משה הלוי וזוגתו מרת מנוחה קריינדל

בניהם ובנותיהם

הרה"ת שלמה הלוי וזוגתו מרת חנה

בנותיהם ובנם רחל, ישי הלוי ואדל

מרת זיסי ובעלה הרה"ת אהרן משה גראסבוים
בנותיהם ובנם חי' מושקא, חנה מרים, יאשא ליבא,

אברהם אליעזר ושיינא

מרת חנה ובעלה הרה"ת שניאור זלמן שפירא
ובניהם מנחם מענדל, חיים צבי הירש ואברהם אליעזר

הרה"ת יוחנן הלוי וזוגתו מרת אסתר יהודית

ובנותיהם מושקא, ברכה רבקה וזיסי

מרת חי' ובעלה הרה"ת חיים הלל מטוסוב

ובנם מנחם מענדל

הרה"ת שמואל זאנוויל הלוי וזוגתו מרת לאה

מושקא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קליין

דהסיפור הוא המשכת האור מלמעלמ"ט למשה בחי' דעת לכן אמר הנני כו' שלום מתנה שלמה, דעשרה מתנות הם עשר כחות עשרה במקדש העשר כחות דנה"א ועשרה במדינה העשר כחות דנה"ב, ונק' מתנה שלמה לפי שהיא המשכת אור עליון ביותר, וזהו שפרש"י כאדם המחזיק טובה וחנות, דחן הוא המשכה מלמעלמ"ט¹¹⁷, ולכן נק' זה בשם מתנה דוקא, וזהו מתנה שלמה, דשלימות המתנה היא דגם העשרה דמדינה הי' בהם הגילוי דעשרה שבמקדש, דע"י העבודה דמס"נ גם העשר כחות דנה"ט שהוא שכל ומדות נעשי' זכים כמו העשר כחות דמקדש ממש.

ב"ה.

פתח דבר

בקשר עם יום הגדול והקדוש ג' תמוז, יום ההילולא הארבעה-עשר של כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע –

הננו מוציאים לאור – בפעם הראשונה מכת"ק – את המאמר ד"ה פנחס בן אלעזר – מאסקווא – תרפ"ב.*

*

לחביבותא דמילתא בא בסוף הקונטרס פאקסימיליא מעמוד הראשון של המאמר בגוף כתי"ק אדמו"ר מהורי"צ.

*

לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון מראה מקומות וצייונים – נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרשד"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

יום הבהיר כ"ח טיון, ה'תשס"ח
ברוקלין, ניו.

(* בהזדמנות זו אנו פונים לכל לומדי ומעייני המאמרים שבאם יש להם איזו שהיא הערה או תיקון טעות וכיו"ב נא לשלחם למערכת „אוצר החסידים“, 770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, ניו. או בדואר אלקטרוני: editor@kehot.com, כדי שנוכל לתקנם בעת הדפסת הספר.

ישנה¹⁰⁰ בגלותא¹⁰¹ והיינו כחולמי¹⁰² ממש, דהישן אם שהוא כחי לכל דבריו, אבל כח השכל, הראי' והשמיעה הוא חסר אז¹⁰³, [פי'] שהם בהעלם, ונשאר רק קיסטא דחיותא¹⁰⁴ בלבד, וזהו טענת ובקשת נשי' סמכוני באשיות כי חולת אהבה, לב' הפירושי' הא' דכל החלאי' באים על ישראל לפי שהם אוהבים להקב"ה וא"כ מי יעמוד בעדינו אם לא אתה, אשר עליך הורגנו כל היום¹⁰⁵ מרוב המתעוללים בישראל כו' ועוד זאת (פי' הב') כי כל החולאת הוא שיש ח"ו איזה אהבה מבלעדך ולזאת העצה לזה הוא הסמיכה באשישי ענבים שהוא השגה דכינה, עבודה דתפלה, ואשישי סלת נקי', העבודה דתו' שהיא לחם¹⁰⁶, וסולת נקי' תורה ברורה הבאה ע"י עבודה דוקא, וזהו באשיות ב' אשות, אש של מטה תפלה ואש של מעלה תו'.

ועפי"ז יובן מ"ש פנחס כו' ולא כליתי כו' דכאשר וישב ישראל בשטים¹⁰⁷, דשטים ל' שטות וכמבואר בבעה"ט¹⁰⁷ שטים מל¹⁰⁸ כי תשטה אשתו¹⁰⁹, דכאשר ישראל נופלים ח"ו בשטות, אז עצת הוי' למשה, בחי' הדעת¹¹⁰, קח ראשי העם והוקע את העובדי' לשטות נגד השמש¹¹¹, דהשטות הוא הטבע בגימ' אלקים, ורפואתם ע"י השמש שהוא גילוי דשם הוי', אמנם זהו לכלל ישראל, אבל כאשר איש מבני ישראל, דאיש שהוא מדרי' המדות¹¹², אז משה בחי' דעת בוכה, שאין לו עצה עפ"י הדעת, כ"א פנחס בן אלעזר כו' הכהן, דהמועיל לזה הוא מדרי' אהרן שהוא בחי' שודמ"ט¹¹³ בחי' העלאה מלמטלמ"ע, ולכן פנחס לא נמשח בשמן המשחה¹¹⁴, עד אותו זמן¹¹⁵ להיות עבודתו מלמטה למעלה, וזהו וירא פנחס¹¹⁶, שהגיע למדרי' ראי', ולכן ממש שהוא בחי' דעת נתעלמה הלכה זו, ורק פנחס נזכר על זה, ולזאת פנחס כו' השיב כו'.

- 100) שה"ש ה, ב.
 101) זח"ג צה, א.
 102) תהלים קכו, א.
 103) ראה גם תו"א וישב כה, ג ואילך. סה"מ תרצ"ב ע' תפט. הש"ת ע' 5.
 104) ראה זח"א פג, א.
 105) תהלים מד, כג.
 106) ראה משלי ט, ה. שבת קכ, א. חגיגה יד, א. ב"ר פמ"ג, ו. פ"ע, ה. תניא פ"ה. לקו"ש ח"ד ע' 1038 הערה 26.
 107) בלק כה, א.
 108) ראה המשך וככה תרל"ז פט"ל. קונטרס ומעין פ"א. סה"מ הש"ת ע' 114.
 109) נשא ה, יב.
 110) ראה תניא פמ"ב. לקו"ש ח"ו ע' 244 ואילך.
 111) בלק שם, ד ובפרש"י.
 112) ראה לקו"ת שה"ש כה, א ואילך. אוה"ת ויקרא ח"ד ע' אימח ואילך. סה"מ תרכ"ט ע' קעא ואילך. עטר"ת ע' שלג ואילך.
 113) = שושבינא דמטרוניתא (זחר ח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א (ברע"מ). נג, ב. ערה, ב (ברע"מ). תו"א ר"פ תצוה (פא, א ואילך). הוספות קי, א.
 114) פרש"י פרשתנו (פינחס) כה, יג.
 115) ראה תוד"ה ההוא – זבחים קא, ב.
 116) בלק שם, ז.

ב"ט

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם², והנה כלל נודע³ דאין רע יורד מלמעלה, דלמעלה הוא כולו טוב ורחמים, ואף גם אלה אשר לפי דברי התורה ומשפטה צריכים ח"ו עונש למרק ולנקות עוונם, הנה הגילוי כמו שהוא מלמעלה הוא בחסד ורחמים, דכולו טוב, ואף כי פועל אדם ישולם לו⁴, בכ"ז הגילוי מלמעלה הוא בבחי' חסד⁵, ולכן כאשר פנחס כו' השיב את חמתי, אשר בזה פעל וגרם להיות ולא כיליתי את בני' בקנאתי, דהגילוי מלמעלה הם רק ברחמים דטבע המרומם להיות נמשך אל השפל דזהו אחד הטעמים על בריאת העולמות מפני טבע הטוב להיטיב לברואי⁶, ועצם הענין דתו"מ כמו שהוא מצד למעלה אין זה נוגע כלל⁷ וכמ"ש⁸ ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב [ו]את המות ואת הרע וכת"י⁹ אם צדקת מה תפעל בו כו', ולזאת כאשר פנחס כו' השיב את חמתי כו', לכן אמר הנני נותן לו בריתי שלום¹⁰ ופירש"י¹⁰ כאדם

1) פרק ב – מיוסד על ד"ה וכל אדם עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' שטט)*. פרקים גו – מיוסדים על ד"ה ו'ה' אמר המכסה עתרו' (המשך תער"ב ח"ב ע' אקצו ואילך). פרקים ז"י (עד סוף קטע "והנה הכח הב"י") – מיוסדים על ד"ה שיר המעלות ממעמקים תרד"ע (המשך תער"ב ח"א ע' ת ואילך)**.*
 פרקים ג"י הם המשך מצה שזו שזו פרקים נג"ס. סג"סח (לעיל ע' 000 ואילך. ע' 000 ואילך) – עם הוספות.

- 2) פרשתנו (פינחס) כה, יא.
 3) ראה ב"ר פנ"א, ג. תקו"ז תיקון יט (מא, ריש ע"ב). פרדס שער כה (שער התמורות) פ"א (הובא בשל"ה יט, א). ספר ארבע מאות שקל כסף בסופו (רפב, א). של"ה נג, ב. קו, ב. תניא אגה"ק ס"א. וראה מדרש תהלים מזמור קמט.
 4) איוב לד, יא. וראה זח"ג קעז, א.
 5) ראה גם לקו"ת נשא כה, ג. קרח נג, ד. מטות פו, ב.
 6) ראה עץ חיים שער הכללים רפ"א. עמק המלך שער א (שער שעשועי המלך) רפ"א. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ה.
 7) ראה עבודת הקודש בהקדמה. חלק העבודה פ"א ואילך. של"ה שער הגדול כט, ב ואילך. עשרה מאמרות נב, ב. אוה"ת משפטים ס"ע ארי"ט ואילך. נ"ך ח"א ע' תרעט. לעיל ע' 000. ע' 000 [ד"ה כי תשא וד"ה דבר גו' ויקחו לי תרומה].
 8) נצבים ל, טו.
 9) איוב לה, רז (ושם: אם חטאת מה תפעל בו .. אם צדקת מה תתן לו).
 10) פרשתנו (פינחס) שם, יב.

* ד"ה וכל אדם עטר"ת מיוסד על ד"ה ענין ריב"ז במאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' שט. ועם הוספות כו' – אוה"ת פרשתנו (פינחס) ע' א"נט. סה"מ תרכ"ו ע' קנב ואילך. תרמ"ו ע' טו. עוד מאמרים שמיוסדים על ד"ה הנ"ל עטר"ת: ד"ה קדש ישראל תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז ע' רכה ואילך). ד"ה אשרנו תרפ"ח (סה"מ תרפ"ח ע' קיד ואילך). תרצ"ו (סה"מ תרצ"ו ע' 51 ואילך).
 ** עוד מאמר שמיוסד על ד"ה הנ"ל תרד"ע: ד"ה כגונא תרצ"א פ"ד ואילך (סה"מ תרצ"א ס"ע רלה ואילך).

המחזיק טובה וחנוות למי שעשה עמו טובה אף כאן פירש לו הקב"ה שלומותיו, וצ"ל כללית ענין זה הלא כבר נאמר ענין זה בפרשה הקודמת¹¹ ומה בא לפרש יותר ולייחסו עוד הפעם ואם בשביל יחוס אבות ה' ל' למימר עד יחוס האבות. ובכללות הענין א"מ מהו אריכות ה' בסיפור ענין זה, דהלא גם משה ה' באותו מעמד, ואין זה דבר חדש, ולמה הוא אריכות הדברים כמספר דברים, ועוד הא גופא קשיא דמשה רבן של נביאים¹² דנגד כל ישראל יכול לעמוד¹³ ורק כאשר איש מבני ישראל¹⁴ הנה אז נתעלמה הלכה מאתו¹⁵ ורק פנחס ראה מעשה ונזכר הלכה¹⁶, והתשלום שכר הוא הנני נותן לו את כו' שלום וא' בבעה"ט¹⁰ מתנה שלמה עשרה מתנות במקדש ועשרה במדינה, [ו]למה נק' זה מתנה, הלא זהו שכר חלף עבודתו, ועוד מהו מתנה שלמה, ומתנה שלמה הוא במקדש ומדינה דוקא.

ולהבין זה צ"ל מ"ש¹⁷ סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני, דזהו מאמר כנס"י להקב"ה בזמן הגלות¹⁸, שהוא זמן המצור והמצוק דאותנינו לא ראינו¹⁹, הנה זהו מאמר כנס"י רבש"ע סמכוני באשיות ופרש"י ז"ל סמכוני עתה כמדת החולים באשישי ענבים ואשיות סלת נקי, וטעם הדבר כי חולת אהבה אני, וצ"ל מה זה הטעם, דלכאורה אינו טעם מספיק כלל דלפי שחולת אהבה אני לזאת סמכוני כו' דהנה ידוע²⁰ דיש ב' מיני חולים, הא' חולי הגוף ר"ל והוא כאשר ישנו איזה קלקול באחד האברים, ופועל על הילוך הדם והרוח חיים, ועי"ז מתרבה החום ונופל למשכב ח"ו ומואס בכל אכל וכמ"ש²¹ כל אכל תתעב נפשם, וכאשר החום מתגדל יותר, במדת החולים, דאז מואס"י במאכלי טובי ומתאויס למאכלים המזיקים, ונחלש כחם ביותר, ולא לו טוב אשישי ענבי' או סלת נקי לחזקם ולעודדם, אבל ישנם חולים ר"ל בחולי הנפש, וכמו א' שיש לו כוסף ותשווקה גדולה אל איזה [דבר], אשר מחמת תשווקת הדבר ההיא אין לו מנוחה כלל, ומתרגש בכל עת מתוקף התשווקה הנפלאה הצמודה בקרב לבו פנימה, אשר לסיבת דבר זה, כל אכל לא יבוא אל פיו, ותמיד יהגה באהבתו אל הדבר הנחמד במוחו ולבו, ואין מוצא

גם השפעותיו הם בחכ' גדולה ושכלים עמוקים ביותר⁸⁹, דהרי גם בהשיחות חולין הרי יש בזה חכמה מרובה⁹⁰, וכמאמר⁹¹ ש"ח של ת"ח צריכין לימוד, וגם דיבורו וכל עניניו הם כדרכי החכמים וכמ"ש בהל' יסוה"ת⁹³ כשם שהחכם ניכר בדיבורו כו' כן הוא ניכר בהילוכו וכו' ודברי חכמים בנחת נשמעין⁹⁴, דלהיות חיצוניות החכ' היא לפ"ע הפנימית, והוא שלפ"ע ההפלאה והעלי' בפנימיות כן הוא ירידתו והמשכתו למטה, וכידוע דגם עצם ההשכלה אפשר להביא בהתלבשות אמנם זה רק בלבוש המעלים, וכמו משל וחיידה⁹⁵, דבמשל' גופא הרי יש חילוקים בזה דמי שאינו יכול לקבל איזה השכלה, הנה מלבישי' ההשכלה ההיא במשל, והגם דהמשל מעלים על עצם הדבר, אבל הכוונה בהמשל הוא לידע את הדבר, משא"כ בחידה שאין הכוונה שע"י החידה יודע את הדבר, כ"א שיהי' נשמר הדבר, היינו ההשכלה ההיא בטהרתה כמו שהיא, וכמו חידת שמשון⁹⁶, ומאמרי רבב"ח⁹⁷ שהכוונה הוא להעלים את הדבר, ושיהי' נשמר עצם ההשכלה, א"כ הרי עצם ההשכלה ג"כ בא בהלבשה רק שהוא בלבוש המעלים, וגם זה במי שיודע אמיתית פנימי' הענין אז ביכולתו להלבישו בלבוש משל, דדוקא מי שהוא חכם גדול ביכולתו להגיד משל דכאשר יודע רק חיצוניות הענין אז אין ביכולתו להלביש את ההשכלה רק בלבוש המגלה לבד, אבל כאשר יודע פנימיות הענין אז ביכולתו להלבישו גם בלבוש זר כמו משל וחיידה, אשר מזה יובן דכח ההפלא[ה] וכח הירידה הם בערך זל"ז, דלפ"ע הפלאה בעילוי אחר עילוי בפנימיות הענין, והיינו שיודע את עצם הדבר, הנה לפ"ע זה הוא כח הירידה להלביש את עצם ההשכלה גם במשל וחיידה, אבל כאשר הפלאה הוא רק בחיצוניות הענין הנה גם הירידה הוא רק בלבוש הנגלה, ולהיות דאמיתית החכ' הוא בהתכללות ב' כחות אלו דהפלאה וירידה לכן בכח החכ' לעלות ולהגיע לבחי' הראי' ממש, לראות במהות מציאות דאלקות.

והנה כ"ז ה' בזמן המקדש דאז הו"ע ועבודת הראי' וכמ"ש⁹⁸ שלש פעמ[ים] בשנה יראה, וכשם שבא⁹⁹, אבל בזמן הגלות הנה אותנינו לא ראינו¹⁹, דאני

(89) ראה המשך מצה זו שנה זו פרק כז (לעיל ע' 000).

(90) ראה לקו"ת תצא לו, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תתלו. סה"מ צ' להצ"צ קה, א.

(91) סוכה כא, ב.

(92) = שיחת חולין.

(93) ברמב"ם הל' דעות פ"ה ה"א: כשם שהחכם ניכר בחכמתו ובדעותיו... כך צריך שיהי' ניכר במעשיו... ובדיבורו ובהילוכו. וראה הל' יסוה"ת פ"ה ה"א.

(94) קהלת ט, יז. וראה רמב"ם הל' דעות פ"ב ה"ה.

(95) בהבא לקמן – ראה המשך תערי"ב ח"ב ע' תתנט.

(96) ספר שופטים יד, יד.

(97) ראה בבא בתרא עג, ב.

(98) משפטים כג, יז.

(99) ראה חגיגה ב, א.

(11) בלק כה, ז ואילך.

(12) שמו"ר פכ"א, ד. דבר פ"ב, א. רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז ה"ו. ועוד.

(13) ראה פרש"י בלק שם, ו.

(14) בלק שם.

(15) פרש"י בלק שם.

(16) פרש"י שם, ז.

(17) שה"ש ב, ה. וראה ד"ה סמכוני במאמרי אדמו"ר הזקן כתובים ח"ב ע' צ ואילך. אוה"ת שה"ש ח"א

ס"ע ריא ואילך. סה"מ תר"ם ח"ב ע' צד ואילך. תר"ס ע' עז ואילך.

(18) ראה פרש"י עה"פ. אוה"ת שם ע' רט.

(19) תהלים עד, ט.

(20) ראה המשך וככה תרל"ז פס"ג. סה"מ תר"ס ע' פ. המשך מצה זו שנה זו פרק סא (לעיל ע' 000).

(21) תהלים קז, יח. וראה סה"מ תרל"ה ח"ב ע' דש. תרח"ץ ע' רי.

מרגוע לנפשו²² כלל מגודל התקשרותו בהדבר הנפלא, וטועם את המתוק למר ממש, לחולי כזה הרי לא יועיל שום דבר זולת השגת תשוקתו אשר אלי' יכסוף, אשר כמו"כ הוא תשוקת כנס"י להקב"ה בכלל, ובפרט בזמן הגלות אשר החשך יכסה²³, וח"ו בעלוננו אדונים זולתו ית²⁴, וידל ישראל במאד²⁵, ונפשם עליהם תאבל²⁶, ולא ימצא מרגוע לנפשם שעל זה הוא גודל הבקשה שמכוני עתה כמדת החולים, וכאמרו כי חולת אהבה אני כלומר, ישראל אומרים, אין החולי שלי חולי הגוף וקלקול האברים שיש לו רפואה בסמים והדומה אלא חולת אהבה שהוא חולי הנפש, אשר אין לו שום מרגוע זולת מילוי התשוקה הנפלאה בהגלות נגלות יקר תפארת גדולתו ית', אשר זהו הבקשה שמכוני, כאומר אין לי שום דבר בעולם אלא סמיכתך ותמיכתך וא"כ מהו אומר באשישות, מהו ענין אשישי הענבים, וסלת נקי' שהם הסומכים ותומכי חולי האהבה, ועוד מהו ענין ומעלת חולי האהבה אשר סמיכתה הוא אשישי ענבים וסלת נקי', ובמס' סופרי' פט"ו²⁷ איתא באשישות בב' אשות, אש של מטה ואש של מעלה, וצ"ל מהו"ע ב' אשות אלו, ובמד"ר²⁸ ע"פ שמכוני אי' אמרה כנס"י לפני הקב"ה רבש"ע כל החלאים שאוה"ע מביאין עלי הוא בשביל שאני אוהבת אותך, וא"כ יהי פירש הכתוב להיות כי החלאים הם בשביל שאני אוהבת אותך לכן שמכוני באשישות.

(ב) **וְלִהְבִּין** כ"ז יש להבין תחלה, ענין הנשמה מהו, אשר לא כמו שהעולם סוברים דשכל הוא נשמה²⁹, ואשר כן הוא דעת החוקרים הראשונים דשכל הוא נשמה, ומתפלספים אם ג' נפשות הם, נפש הצומחת נפש המתאוה ונפש השכלית, או שהיא נפש אחת בעלת ג' כחות דצמיחה, איווי, ושכלי, והובא דעתם בבחי' בראשי' ע"פ³⁰ ויפח באפיו, דשכל היא הנשמה, וראייתם הוא מזה דהנפש נקראת נפש השכלית. אבל האמת אינו כן, והוא רק זה דהנשמה הרי יש בה ענינים, ובין הענינים האלו הנמצאי' בנשמה יש בה שכל ג"כ, אבל לא זה דשכל הוא נשמה. ויובן זה עד"מ כשמשבחי' את האדם ואומרים עליו שהוא בר שכל, הרי בעת שמשבחים אותו בשכלו, הרי כבר ישנו מציאות דבר מה, אשר עליו אומרים שהוא בר שכל, וישנו מי שהוא בר שכל ומי שאינו בר שכל, ואם היתה השכל נשמה הרי כל אחד ואחד יש לו נשמה והי' כל אחד ואחד להיות מוכרח בר שכל, ובמוחש אנו רואין דיש מי שהוא בר שכל

(22) ע"פ ירמ"ו ו, טז.

(23) ישע"י ס, ב.

(24) ע"פ ישע"י כו, יג.

(25) ספר שופטים ו, ו (ושם: מאד).

(26) ע"פ איוב יד, כב.

(27) במסכת סופרים פט"ז, ד: שמכוני באשישות אלו הלכות המאוששות. ובשהש"ר עה"פ: שמכוני באשישות בשתי אשות באש של מעלה ובאש של מטה.

(28) שהש"ר שם.

(29) ראה לקר"ת ויקרא ד, ב. אוה"ת ענינים ע' קיג. סה"מ תרכ"ז ע' תנו. תרמ"ג ע' טו ואילך. תרס"ג ע' קס ואילך. הי"ש"ת ע' ג ואילך.

(30) ב, ז.

בא רק לידי דקות הענין, ולא יותר, הנה כמו"כ בהשגה נעלמת, שהוא מדריגה היותר נעלית בהשגה, הנה ההפשטה הוא רק הפשטת הלהבשה, משא"כ הפשטה דהפלאה שהוא תחלת התקרבותו אל ההשגה לוקחה ותופס בה בהפשטה, ובתפיסתו בה אינו נח ושוקט אלא עולה בעילוי אחר עילוי בעומק הענין ופנימיותו שהוא באופן אחר לגמרי מכמו שהוא בהשגה ואף גם כמו שהוא בהפשטה דהלהבשה, והגם דבהפשטה דהלהבשה הרי לפעמים מגיע בהפשטה לידי עומק כזה, אשר בהשגתו בהענין לא שיער כלל שיהי' בו עומק כזה, ומ"מ לקיחתו (דער צוא טרעט צום ענין) בהענין הוא בהשגה דוקא, והפשטה דהפלאה הוא שתחלת קרבתו ותפסתו בהענין הוא בהפשטה.

והנה הכח הב' שבחכ' הוא כח הירידה, והוא כח ההלבשה להלביש כל ענין שכלי בלבושי ההשגה שיהי' נראה ונגלה מובן ומושג לכל, וכמו האדם דכאשר לובש בלבושי' כאלו שע"י לבושי' אלו הרי הוא ניכר יותר, וכן הוא בענין לבושי ההשגה, דע"י הלבשה זו הרי נעשית ההשגה ניכרת ונגלית ומובנת להמשיג והעיקר הוא באורך דשכל, וכידוע⁸⁷ דבשכל הרי יש עומק אורך ורוחב שזהו בדוגמת הנהר המתפשט ומתרחב, וכן הוא בשכל דארך השכל, הוא מה דהשכלה זו עצמה יורדת ממדרי' למדרי' והיינו שבאה במדה וגבול, וכמו בארך הנהר הנה מים אלו עצמן שבתחלת הנהר נגזרים והולכים בארך כמה וכמה פרסאות כמו"כ הוא בארך השכל דהשכלה זו עצמה מתלבשת בלבוש אחר לבוש אשר בזה גופא יורדת ממדרי' למדרי', ובד"כ זהו בחיצונית השכל דאפשר לבוא לידי השגה, וחיצונית האמור כאן הכוונה חיצונית של הפנימית דהרי עצם האור הוא שנמשך ויורד ממדרי' למדרי' אלא שבפנימי' גופא הוא החיצוני' שבו דאפשר לבוא לידי השגה, והחיצונית הוא לפי אופן הפנימית, דהנה הן בהאור והן בהכח הרי יש בו פנימית וחיצונית, פנימי' האור הוא מה שלמעלה מהשגה, וחיצונית האור הוא שבא לידי השגה, פנימי' הכח הוא כח ההפשטה, והירידה זהו חיצונית הכח, והחיצונית דכח הירידה הוא לפ"ע הפנימי' דכח ההפשטה, דכל מה שמגיע יותר בפנימי' האור שלמעלה מהשגה הרי הוא ממשיתכו למטה יותר, וכמבואר בענין ההשפעה⁸⁸ דמי שהוא גבוה במעלה ומדרי' מראה כחו בהשפעה, דהמשפיע ה"ה למעלה בידיעתו והשגתו מן המקבל באופן שאינו בערך כלל, דהמשפיע ה"ה יודע את הדבר מושכל באו"א לגמרי דאצלו גם בהנקודה מאיר בה אור רב, ובהצמצום רואה כל האור כמו שהוא, ובהאריכות היותר גדולה הנה לגודל הבנתו בעצם הענין הרי הוא בקיצור, וא"כ יובן דא"א כלל דכמו שהוא יודע את הענין ישפיע לתלמידו, דאז אדרבא התלמיד יתבלבל בזה ולא יוכל לידע את הענין כלל, ובהכרח הוא שיצמצם א"ע, עד שימצא חיצוני' דחיצוני' שיהי' בערך המקבל הנה חיצונית זו ה"ז ג"כ אינו בערך המקבל, לפי שהחיצונית היא לפ"ע הפנימי', וכמו שהוא כחו בפנימי' מראה כחו בהשפעה דמי שהוא חכם גדול בעצם

(87) ראה אמרי בינה פתח השער פרק ג ואילך.

(88) ראה גם המשך תער"ב ח"א ע' תקעז. ח"ב ע' תתקטו.

מההשגה נגלית שבעצמו, ומכ"ש שאינו יכול להיות בהתגלות בדיבור אל הזולת כלל, ורק שבאותיות קצרים אלו נמצא השגה זו, ובזה נבדל החכם שהוא חכם מצד עצם כח חכמתו על החכם דחכמתו הוא רק מפני התפשטות והארת החכ' לבד, ויורגש דבר זה יותר במדות, וכמו עד"מ איש הטוב והחסד שהוא מזג טוב מצד עצם טיב מזיגת עדינת לבבו לעשות טוב וחסד עם כל אדם בפיזור גדול גם יתר מכפי כחו, ומתחבר עם כל אדם ושפל בעיני עצמו, מבלי שימצא שום יתרון בעצמו על זולתו כלל, וכל דבר הנוגע לזולתו, הנה בטובת חבריו ישמח שמחה גדולה וח"ו בהפכו יצטער צער גדול, ולא יגדל בעיניו לעשות לטובת זולתו גם בדבר הנוגע לו במאד, הנה אחרי כל זה לא ידמה כלל לאיש הטוב מפני מדת הטוב שבנפשו, דאיש אשר עצם מדת הטוב שבנפשו מאיר בו הרי יתעורר על עניני הטובה כאלו, אשר לא יוכל שום איש הטוב והחסד מפני עדינת לבו בלבד לעמוד עליהם ולא ישער אותם כלל. ובדוגמא כזאת יובן גם בחכ' ושכל, דעם היות דגם החכם בהתפשטות והארת החכ' לבד הנה גדלה ורמה מעלתו במאד מאד, הנה בכל זה לא ישתווה כלל לחכמת החכם שהוא חכם מפני עצם כח חכמתו. וזהו שארז"ל⁸⁴ חכם ומבין מדעתו, דמי שהוא מבין מדעתו צריכי' לפתוח לו הענין רק כחודיה של מחט⁸⁵, ומעצמו יבוא על הענין, והוא מצד עצם חכמתו, והיינו דמי שיש לו בעצם חוש טוב בהשכלה, לכוזה, אין צריכים להגיד הרבה, ובפרט לפרט לו פרטים בענין, כ"א צריכים לפתוח לו את הענין ומעצמו יבוא על הענין ועל הפרטים, ויוציא כל הפרטים מהכלל בסדר ומשטר, ולא יטעה בשום אחד הפרטי כלל, עוד זאת דמי שהוא מבין מדעתו, הוא יבין הכוונה האמיתית בכל דבר, והגם דבנגלה אינו נראה הכוונה כן, ולפעמי' גם בהנגלה נראה שהוא היפך זה, ומ"מ להיותו הוא חכם ומבין מדעתו, ה"ה יודע הכוונה האמיתית שזהו באופן כך וכך דוקא, ומה שאינו ניכר כן, או גם כשניכר באופן אחר הוא מבין את זאת, לפי שהדברי' לא יכילנו, ולזאת הנה בהנגלה הוא נראה כן, אבל הכוונה האמיתית הוא באופן כך וכך דוקא, עוד זאת יותר מי שהוא חכם ומבין מדעתו יכול להבין עוד סיבה פנימית ועקרית מפני מה אינו נראה הכוונה בגילוי, והוא מפני דכבוד אלקים הסתר דבר⁸⁶, אבל הכוונה האמיתית הוא באופן הנסתר דוקא, וא"כ הרי גם ההשגה הוא למעלה משכל הגלוי, ומ"מ הרי זה בא בגילוי בשכל גלוי, ובהכרח דיכול להיות בה הפשטה, וכאשר הוא מפשיטה מלבושי ההשגה הרי זה הפשטה דאחר הלבשה, ועם היות שזהו מדרי' גבוה ביותר השגה נעלמת, הנה בכ"ז הרי זה השגה ולא השכלה, ומאחר דזהו השגה הרי מוכרח שיהיו לבושי השגה (והם מני' ובי' כו') וכאשר ישנם לבושי השגה, הנה ההפשטה שבא אחר זה, הוא רק הפשטה דהלבשה, והפשטה דהלבשה הוא רק מה שמגיע לדקות הענין בלבד, וכמו שבהשגה ממש, הרי יש השגה מגושמת וישנו השגה בדקות, וכאשר פושט את ההשגה ה"ה

וישנו מי שאינו בר שכל, ומ"מ גם מי שאינו בר שכל הרי יש בו ג"כ נשמה, וא"כ מוכרח ומובן דלא השכל הוא הנשמה, עוד זאת, דהנה אנו רואין במוחש דבשכל יש שינויים בין קטנות לגדלות וכמ"ש³¹ ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכ', סבא דעתוהי סתים³², זקני ת"ח כל זמן שמזקינין דעתן מתיישבת³³, הרי בשכל ישנו שינוי בין קטנות לגדלות, ובנשמה שהיא עצם אין בה שינויים מקטנות לגדלות, והגם דהשינויים שבשכל, הרי יש מקום לומר דאינו מוכרח שהשינוי יהי מצד השכל כ"א מצד הכלים, והיינו כלי השכל, דהקטן ששכלו קטן הוא מפני סיבת הכלים, דאור וחיות השכל הרי ישנו בהקטן כמו בגדול ממש וכמאמר³⁴ בוצין בוצין מקטפיהו ידיעא, דלא זו בלבד שמכירין בכללות שכלם, אלא שעוד בקטנותם ניכר חריפות החרף וכמו שנראה במוחש דלפעמי' ימצא רב שכל, בקטנים בעניניהם, יותר הרבה לפ"ע מהשכלת וחכמת הגדולים בשנים לפי עניניהם הגדולים, והוא מפני טיב שכלם בעצם, אלא שבהיותם קטנים, הכלים הם קטנים אין מתגלה בהם אור השכל כ"כ, אבל כאשר נגדלי' מעט ומתגדלים הכלים שלהם ואז מתגלה אור שכלם וחרפותם, א"כ אין מוכרח לומר דהשינוי מקטנות לגדלות הוא מצד השכל, כ"א מצד הכלי, אבל באמת הנה זה גופא דיכול להיות שינוי בשכל בסיבת הכלים, הנה יכולת זה דשינוי, הוא הוראה דשכל עצמו אינו עצמי, דהעצם אינו משתנה גם בסיבת הכלים, וכמו קישור הנפש בהגוף פי' כללות ענין ההתקשרות (דיא עצם עצם פון פער באנד) דנפש וגוף הרי אין הפרש בין התקשרות נפש גלגל היומי עם גוף גלגל היומי, להתקשרות נפש הנמלה עם גוף הנמלה, דמצד עצם ענין ההתקשרות דנפש וגוף הוא בהשוואה גמורה ממש, ועוד יותר דגם באור וחיות כללי דאור וחיות הנפש המתלבש באברי הגוף הרי אין הפרש ושינוי בין קטנות לגדלות דנאמר דאור וחיות נפשו של עוג מלך הבשן בגופו הוא באופן אחר מכמו גילוי אור וחיות הנפש בגופו של תינוק בן יומן, שאין בזה שינויים³⁵, ובשכל דיש בו שינויים מקטנות לגדלות, גם אם שהוא בסיבת הכלים ה"ו הוראה דשכל עצמו אינו עצמי, והנשמה היא עצמית, ואשר ע"כ בהכרח דשכל אינו נשמה, ורק דנשמה יש בה כמה ענינים והשכל הוא ג"כ אחד מהענינים שבנשמה, ולכן ישנו שכל גם בעכו"ם דאין זה ממדריגת נשמה כלל. והגם דשכל דנפש האלקית הוא מע"ס דקדושה, וענינו להשיג אלקות במוחש, וגם בעולמות הרי השגתו בביטול העולמות, ואיך דכולא קמי' ית' כלא חשיבי ממש³⁶, אמנם השכל דנה"ט הוא מק"נ וענינו להשיג השגות גשמיות, בשכל אנושי הגס, והשגתו בעולם הוא רק במציאות העולם וישותו, ומ"מ ה"ה ג"כ שכל. ולכן הרי אנו רואין דגם ישנם עכו"ם, חסידי או"ה, שחוקרים ומתפלספים בענינים אלקיים, אין געטליכע ענינים, ויש שמשיגים

31) איוב לב, ז.

32) ראה זהר (אד"ר) נשא קכה, ב.

33) קנים בסופה.

34) ברכות מח, א.

35) ראה גם סה"מ עטר"ת ע' שא. תרצ"ב ע' קצז. תש"ח ע' 110.

36) דניאל ד, לב. זח"א יא, ב.

84) משנה חגיגה יא, ב.

85) ע"פ לשון חז"ל – שהש"ר פ"ה, א (ב). ועוד.

86) משלי כה, ב.

מה בחקירתם, ומוודים בענין בריאה יש מאין³⁷. דכשם דכללות ההפרש בין הנה"א והנה"ב הוא דהנה"א הוא שכלי בעצם מהותו והנה"ב אם שהוא בעל מדות בעצם מהותו ומ"מ הוא בעל שכל ג"כ, וההפרש ביניהם הוא³⁸ דהנה"א להיותו שכלי, ועוד שכל אלקי, א געטליכער שכל, ע"כ כל חקירתו ידיעתו והשגתו במה שהוא למעלה מהמושג, והיינו בכל דבר מאין לוקח, שרשו, ומקורו, ואופן המשכת חיותו, וכמו בענין התהוות היש, קיום מציאותו והתמדת פעולתו, ובזה כל עיונו, והנה"ב להיותו חומרי בערך, הרי כל ידיעתו השכלתו והשגתו אחרי היות נמצא הדבר לידע ענינו, טבעו, מזגו והרכבתו. וכמו"כ הוא ג"כ בכללות ההפרש בין שכל דנש"י לשכל דחסידי או"ה, דנש"י משיגים היות ענין מאין ליש וכנ"ל וחסידי או"ה כל עיונם הוא רק בזה אחר חיות³⁹ הדבר, שנמצא דבר, מבלי התבונן להשיג ולידע איך נמצא, כ"א כל התעסקותם במושכל הוא הוא⁴⁰ אחרי היות הדבר כן שנמצא דבר, מעיינים בחקירתם במהות הדבר הנמצא בהרכבה וההפרדה, והמנוחה ותנועה שלו, ולכן בכל חקירתם באים לידי זה שמודים ומאמינים בענין בריאה יש מאין, והוא אצלם רק באמונה לבד. דזהו ג"כ ההפרש בין אמונת נש"י לאמונת חסידי או"ה, דחסידי או"ה מאמינים בש' אלקים שהוא בגימ' הטבע⁴¹, דענינים הטבעיים הוא אצלם באמונה, ורק מתעסקים להשכיל ולהתחכם בעניני הטבע, כלומר איך הוא הרכבתם ובמה תהי' סגולת כל דבר ודבר הנמצא, ובריאה יש מאין הוא אצלם באמונה, משא"כ אמונת] נש"י הוא בש' הוי, ועיונם הוא באופן וענין בריאה יש מאין, וענינים הטבעיים הוא אצלם בהשגה ממש. וא"כ יובן מזה דשכל אינו נשמה, אלא שהנשמה היא עצמית ושכל וחכמה הוא התגלות כח מעצם הנשמה, והיינו דנשמה היא בחי' יחידה שבנפש וחכ' ושכל הוא התגלות כח מעצם הנשמה, וידוע⁴² דנשמה אינה מוכרחת בהגילויים שלה, א"כ אינה מוכרחת ג"כ בהתגלות כחות' העצמיים שהם החכמה והשכל, ולכן מי דכח החכ' והשכל הם בהתגלות, ובפרט בהמשכה טובה, ע"כ משבחים אותו שהוא בר שכל.

ג) **והנה** להיות דחכמה ושכל הוא התגלות כח מעצם הנשמה, לזאת בכח החכמה והשכל להשיג ולהשכיל השגות והשכלות נפלאות ביותר, עד בחי' הראי' במציאות אלקות במוחש ממש, והוא ע"י ההתבוננות באלקות שבועלמות והעיקר

37) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' ז. סידור עם ד"ח רפו, ב ואילך. אוה"ת פ' ראה ע' תשכט. סה"מ עטר"ת ע' ש. ד"ה שימי כחותם תר"ץ. לעיל ע' 000.

38) ראה סה"מ תרנ"ט ע' קנט. עטר"ת ע' רפט ואילך. ד"ה בסוכות תשבו תר"ץ פ"ג. ד"ה ויבוא עמלק תר"ץ פ"ב ואילך. לעיל ע' 000.

39) כ"ה בכתי"ק. ואוצ'ל (כמ"ש לעיל ולקמן): היות.

40) כ"ה בכי"ק.

41) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ו (ד"ה והמרגיל (קכא, ב)). של"ה פט, א. קפט, א. שח, ב. שו"ת חכם צבי סי"ח (הובא בלקו"ת פ' ראה כב, ריש ע"ג). תניא שעהיוה"א רפ"ו. לקו"ת שם כב, סע"ב ואילך.

42) ראה גם סה"מ תרמ"ז ע' מא ואילך. תרנ"א ע' רח ואילך. המשך תרס"ו ע' קעז ואילך. סה"מ תרע"ח ס"ע קצט ואילך. עטר"ת ע' ש. תרפ"ט ע' 229. תרצ"ב ע' קצג ואילך. תש"ח ע' 118.

(והיינו השכלה בפועל הנ"ל) אמנם השכלה בפועל זו קודם שמתלבשת באיזה ענין פרטי, וזהו חכם, הנה בזה גופא ישנו חילוק והבדל בין חכם גדול לחכם קטן, דבחכם הגדול מאיר ומתגלה בו אור החכ' דעם היותה שהיא רק התפשטות החכ' ולא עצם החכ', אמנם הארה זו היא ביותר אצל החכם הגדול מכמו שהוא בחכם הקטן שהוא במיעוט, והוא לפי שהיא בכללותה הארה והתפשטות, ולכן שייך בה ריבוי ומיעוט, ונופל בזה ענין ההגדלה ממדרי' למדרי' דמשכל קטן יכול לעלות ולהגיע לשכל גדול, וכידוע הסדר במושכלות דע"י שידוע ומשכיל שכל קטן הרי יכול להשכיל ולידע השכלת שכל גדול, וכן ההגדלה בחכמי' דחכם קטן הנה במשך הזמן הרי נעשה חכם גדול, והחכם הגדול לומד עם החכם הקטן, דכל זה הוא לפי שהשכלה היא התפשטות הארה בלבד מכח החכ'/ ולכן שייך בזה מדרי' בלימוד וההגדלה מקטן לגדול.

י) **אמנם** במי שמאיר עצם כח חכמתו, והיינו שנק' חכם מצד עצם כח החכמה הנה לא מיבעי השכלותיו שהם מופלאים ביותר, גם השגותיו הם נעלי' ונשגבים מה שלא ימצאו דוגמתו בחכם זולתו, כלומר בחכם שהוא רק חכם מפני התפשטות והארת החכ' בלבד הנ"ל, ולגודל עצום השגותיו אי אפשר לשער אותם כלל, ועוד יותר מזה הנה הוא בעצמו, החכם עצמו, הרי אין ביכולתו להשפיע ואפילו לגלות בדיבור, את השגותיו כי כמה שידבר, ובאיזה אופן שיהי' דיבורו וצחות הלשון לא יוכל להביא ולגלות בדיבור את עצם כוונתו בענין זה, והוא לפי דהשגה זו הרי היא למעלה מערך וענין ההשגה, והיינו דכלי ההשגה גם בו הם קטן מהכיל השגה זו, והדיבור הוא מגלה רק את הנתפס בכלי ההשגה, דזה שהוא בא בתפיסא והתלבשות בכלי ההשגה הרי אפשר שהדיבור יגלה אותו, אמנם דבר השגה שאין כלי ההשגה יכולים להכילה, הרי אי אפשר שתבוא בהשגה, ולכן לא יוכל לדבר בזה ולגלות את כוונתו בהענין, וקרוב הדבר אשר ידיעה זו הוא מעין הראי' דחכ', והגם דזהו השגה, ובכ"ז הוא כעין ראי', ואפשר הדבר הזה מעין ההשגה דהשגת שכלים הנבדלים, וכמו שהוא בכללות ענין החכ', כלומר בכח ופועל החכ' קודם שמתלבשי' בהשכלה והשגה פרטית, דיש הפרש והבדל בין חכם שהוא חכם רק ע"ש התפשטות והארת החכ', וחכם שהוא ע"ש שמאיר בו עצם כח חכמתו, הנה כמו"כ הוא גם בשכלי פרטי, דמי שהוא חכם מצד עצם כח חכמתו, הנה מלבד זאת שידיעתו בהשכלה הנגלית, שזה ידוע לכל חכם, וגם לחכם זולתו, והיינו דגם מי שהוא חכם רק מפני התפשטות והארת החכ' יודע ומשיג ענין זה, והנה לבד השגה זו, הנה מי שהוא חכם מצד עצם כח חכמתו הנה השגתו בהענין באופן אחר לגמרי מה שלא ישיג חכם אחר זולתו כלל, וגם הוא בעצמו הרי אין ביכולתו לבאר ולגלות השגתו זאת בדיבור כלל, ורק ביגיעה גדולה ועצומה ביותר יוכל להביא זה באותיות ודברים קצרים, ואין זה שהענין ההוא הוא נמצא בהדברי' והאותיות האלו, והיינו שנמצא בהם בהתגלות, דהתגלות השגה זו הוא רק בהשגה נעלמת כמו שהיא נמצאה בכח החכ' (וי"ל דזהו רק בהבן בחכ' הנ"ל בד"ה בהעלותך כו'⁸³) דהשגה נעלמת זו היא למעלה מעלה

ע"י תפיסא בהדבר, וההארה להיות שאפשר להיות התפיסא בו לכן יכול להיות הגדלה וריבוי ע"י תפיסא זו, וכן הוא גם בהארת והתפשטות החכ' דלפעמי' היא בהתגלות והיינו בהתפשטות וריבוי, ולפעמי' בהתעלמות ומיעוט, דהרי אינו דומה אור השכל המאיר ומתפשט בשכל גדול שבו הארת החכמה בהתפשטות ובריבוי, לכמו שהוא הארתו והתפשטותו בשכל קטן שהוא במיעוט, אם שגם בו יש התפשטות הארת החכ' אבל אין זה מנושא התפשטות החכ' כמו שהיא מתפשטת בשכל גדול, דזהו בהשכלה פרטית מה שהשכל גדול יש בו התפשטות והארת החכ' יותר מכמו בשכל קטן, ועוד יותר הרי נרגש (הערט זיך און) בשכל הגדול אם שהוא ג"כ רק התפשטות החכמה ולא עצם החכ', ומ"מ הנה בהתפשטות זו הרי נרגש (דער הערט זיך) ריבוי אור דחכ' ובשכל הקטן אם דגם בו מאיר חכמה, דגם שכל הקטן הוא שכל ולא דבר זולת השכל ומ"מ הרי הוא מיעוט שכל, והיינו שנרגש שכל מכוון ומצומצם, דשניהם (בגדול וקטן) הוא התפשטות השכל בלבד, הנה בהשכל הגדול נרגש ריבוי השכל, והיינו שנרגש, עס הערט זיך, ומכוון יותר, עס פילט זעך, דזה שיודע אין זה עדיין כולו, כלומר כל מה שיש בהשכלה זו, ובשכל הקטן הרי נרגש, הערט זעך און עס פילט זעך דיא הגבלה פון דעם און דיא הגשמה שלו, והיינו ההגשמה שבשכל, דכל זה הוא רק התפשטות השכל, כלומר דכמו בשכל קטן אם שנראה קצהו (עס זעהט זיך און הקץ שלו) עם כל זה הנהו שכל, ולא דבר זולת השכל, הנה כמו"כ ממש בשכל גדול, אם שנרגש בו הריבוי, כלומר כאלו נאמר דנרגש בו הבלתי מוגבל כ"כ, עס הערט זיך און אין אים דיא ברייטקייט פון שכל, הוא ג"כ רק התפשטות והארת החכ' בלבד, ולכן יש חילוקים בחכמים, זה חכם גדול וזה חכם קטן, דמזה יובן יותר השליכות והמדריגות בהתפשטות והארת החכ' מה שנכנס בתואר שכל גדול ומה שהוא רק בגבול דשכל קטן, ומ"מ הנה גם השכל קטן הוא שכל ולא זולת ענין השכל, והשכל גדול הוא ג"כ רק התפשטות והארת החכ' ולא עצם החכמה, דשכל גדול וקטן הם ענינים פרטים, וחכם גדול וחכם קטן הרי הם מופשט מהפרט כ"כ, ובהשכלה מה שהוא יוצא מהגבלת הגבול, הוא נעלה בעצם מהותו דשכל מהותו ותוארו בלתי מתאימים, תואר השכל הוא ההגבלה, דאי אפשר להגיע לשום שכל בלי הגבלת הגבלה מתחלה, דתחלה צ"ל ההגבלה במה שהוא משכיל (וכמשנת"ל בד"ה והחיות רו"ש הא' סע"י כ"ח⁸² בענין הגילוי שקדום אל ההעלם) ואחרי הגבלה זו ביכולתו להתעסק בהמושכל ההוא, ומהות השכל הוא הבלתי גבול שבגבול, והראי' דנועם עריבות מתיקות השכל הוא ההשתוממות של השכל, אז ער ליגט אין דעם מושכל בכל מוחו ביו ער פאר לירט גאר דיא פרטי השכלה, און הערט מער ניט ויא גיישמאק פון שכל ושוכח על הזמן והמקום לגמרי, דשכחת הזמן והמקום הוא הבל"ג שבגבול, והוא מהות העצמי של השכל, א"כ מובן דהיציאה מן ההגבלה דשכל, הנה בשכל גופא, הוא ענין נעלה ביותר, והחכם נק' חכם ע"ש כח השכל, היינו השכל קודם שמתלבש ונתפס באיזה ענין פרטי, הכח הזה אין זה עצם החכמה, כ"א השכלה עצמה

בכח הא"ס, והענין הוא דהנה כת⁴³ שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, דאלה הוא בחי' גילוי⁴⁴, וברא אלה, הגילוי דבריאה, דבבריאה נראה ונגלה גילוי אלקות במוחש בעיני בשר ממש, דבריאה והתהוות אין זה בכח הנבראי' כלל, וכמאמר⁴⁵ אם יתכנסו כל באי עולם אינם יכולים לברוא אף כנף יתוש א' ולהטיל בו נשמה, דזהו רק בכח הא"ס, ולכן הרי ענין בריאה יש מאין אין דוגמתו כלל בהאדם, גם בכחות הרוחנים שלו, דאינו דומה לענין עו"ע שהוא ג"כ דבר נפלא ונעלה ומ"מ הרי ישנו דוגמתו בהאדם, בהכחות הרוחנים שלו עכ"פ, וכמו שכל ומדו' מח' ודיבור, דהדיבור היא כלולה במח' כהתכללות העלול בעילתו, דמח' היא עילת הדיבור, ומזה שהדיבור כלול בהמח' הנה באה אח"כ לגילוי, כדוגמת התגלות המדות מן השכל, דהשכל הוא העילה, והמדות עלולים מעילת השכל, משא"כ ענין דיש מאין הרי אין דוגמתו בהאדם גם בכחות הרוחנים שבו, להיות אין זה בחיק הנבראי' כלל, ולכן הרי זה, דאין דוגמת ענין יש מאין בהאדם כלל, הנה לבד זאת שעיי"ז אנו חסורים⁴⁶ כללית ענין אמיתת ידיעת יש מאין, וידיעתו⁴⁷ וכל השגתו ביש מאין הוא רק בידיעה כללית שהוא ידיעת ההפלאה, מיר וייסין אלץ ענינים נפלאים בזה, דהיש הרי בהכרח שיהי' אין אלקי המהווה אותו, והמחי' אותו, ושהאין המ[חי'] צ"ל תמיד בהיש, והיש אינו משיג את האין המהווה אותו, ואם שהאין נמצא תמיד בהיש הנה אופן היותו בהיש הוא במדה וגבול, ועם זה הוא גם בהעלם והסתר מהיש, והוא התכללות מב' ענינים, דגבול והעלם, דביטול היש והפסידו הוא בא' מב' הסבות הא' מהסתלקות האין המחי', והב' מהתגלות האין ביותר, והיש מרגיש א"ע למציאות דבר, דזהו כללית ענין היש, מה שהיש אינו נותן מקום לזולתו, ואס' דער הרגש אין יש איז דאך בדוגמת ענין ח"ו כמו מציאותו מעצמותו, דזהו הוראה שבהיש אינו נרגש מקורו כלל, והראי' שחושב א"ע למציאות, ואנו רואין דבהכרח שמקורו יהי' בו תמיד, א"כ מובן מזה דזהו התכללות נעלה שהאין נמצא בהיש בהעלם והסתר גמור ולכן היש אינו מרגישו, ועם זה הרי הוא בו במדה וגבול, דידיעה זו והשגה זאת אינה באה בהרגש אצלינו ממש כמו שהוא בענין ומבשרי אחזה אלוקה⁴⁸, דשם אנו יודעים זאת בהנפש, וכמו שהוא בהאדם וכחות כמו"כ יובן איך הוא בעולם ובכל הנבראי', אבל יש מאין שאין דוגמתו בהאדם גם בכחות הרוחנים שלו, ובמילא ידיעתו בזה אינה כמו שאר הידיעות, דזהו בסיבת מה שאין דוגמת יש מאין בהאדם. הנה לבד זאת הנה זה שאין דוגמת יש מאין באדם, הרי זה גופא הוראה והוכחה גמורה דאין דוגמת ענין יש מאין גם במדריגת וגילויים העליונים ג"כ, דהאדם, הרי הוא כלול מהעליונים

43) ישע"י מ, כו.

44) ראה לקו"ת פקודי ד, ג. לעיל ע' 000.

45) ראה ספרי ואתחנן ו, ה. ירושלמי סנהדרין פ"ז ה"ג. ב"ר פל"ט, יד. פפ"ד, ד. שהש"ר פ"א, ג (ג).

פסיקתא רבתי פמ"ג, ה.

46) כ"ה בכתי"ק. ואוצ"ל: חסרים.

47) כ"ה בכתי"ק. ואוצ"ל: וידיעתו.

48) איוב יט, כו.

והתחתונים⁴⁹, וכת"י⁵⁰ נעשה אדם בצלמינו שהוא בצלם ודמות שלמעלה, וכל מה שנמצא במדרגת העליונים הרוחנים הרי בהכרח שיהי' בהאדם ג"כ, ומאחר דאין זה במדרי' העליונות משוי' הנה אין זה בהאדם ג"כ. וטעם וסיבת הדבר הוא להיות דבריאה יש מאין הוא רק בחיק הבורא ית' דהוא לבדו בכחו ויכולתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט⁵¹, והגם דכת"י⁵² מלכותך מלכות כ"ע, דפירושו דכל עולמים הרי התהוותם הוא מבחי' מדת המל', וא"כ הרי המל' מהווה⁵¹, אך הענין הוא דהנה ידוע⁵³ דספי' המל' חלוקה מכל הספירות, דכל הספירות הם גילויים, ומל' בחינה עצמית, ובה נאמר⁵⁴ מראש וקדם נסוכה⁵³, ואי' בע"ה⁵⁵ דהט"ס הם מאריך, ומדת המל' היא מרדל"א שזהו מדריגת העצמות ממש, ומשו"ז הוא הכח במל' על ענין ההתהוות ובכח זה המל' מהווה, דלהיות ההתהוות הוא מבחי' העצמות ממש, וכאשר רואין את היש הגשמי רואין דהתהוותו הוא מא"ס ממש, דראי' זו באה בעיני בשר ממש, דהרי היש הגשמי הוא מורכב, וכל מורכב בהכרח מי שיפעול הרכבתו דבהכרח לומר שהוא בעצמו אינו מורכב, ולכן פועל הרכבת שני דברים, ומה שאינו מורכב, הוא העצמות דא"ס, שהוא ית' מציאותו מעצמותו, הרי שבהגשמי נראה ונגלה דהתהוותו הוא מא"ס, וכן הרי נראה בכל דבר גשמי שהוא מורכב מחומר וצורה, וגם חומר ה"ה מורכב מד"י ארמ"ע וכמו עץ הגשמי, הרי מורכב מארמ"ע ומזה הוא הגובה העובי והכובד, וכאשר שורפים את העץ, הנה הגי' אר"מ יוצאי' בהעשן, ובזה נפסד ונכלה גבהו עביו וכובדו ונשאר רק האפר שהוא חלק העפר, והאפר הוא ג"כ מורכב מד"י, והוא בעצמו אינו אחד מן הד"י, וכאשר מפרידים אותו לחלקיו הרי אינו נשאר מאומה רק האין האלקי, שהוא כח ה[א"ס] הנמצא בכל אחד מהד"י והוא הפועל הרכבת כולם והתאחדותם יחד בכל נברא כפי גזירת רצון הבורא ית' במין הנברא ההוא, הרי נראה בעיני בשר כח הא"ס ב"ה, כן בקיום מציאות הגשמי רואים שהוא מא"ס, דהרי הגשמי מצ"ע הוא בטבע ההפסידות וכמ"ש⁵⁶ ויום המות מיום הולדו, ואי' בבחי'י⁵⁷ דהתינוק משעה שנולד מתחיל להתייבש, שזהו מטבע מהות הנברא להיות ההפסידות בו תמיד, וקיום מציאותו, וכמו אלה תולדות השמים והארץ

(49) ראה ב"ר פ"ח, יא. פי"ב, ח.

(50) בראשית א, כו.

(51) תניא אגה"ק ס"כ (קל, ב).

(52) תהלים קמה, יג.

(53) ראה סה"מ תרס"ה ע' ג. תש"א ע' 4. תש"ג ע' 9. וראה פלח הרמון ויקרא ע' פט. ע' שוב.

(54) פיוט „לכה דודי" (ושם: מקדם. בד"ה וה' אמר המכסה שבהערה 1: ומקדם. וכ"ה בלקו"ת צו יד, ד. ועוד). וראה לקו"ת פ' ראה יח, ד. שה"ש יח, ד.

(55) שער יג (שער א"א) פ"ב. לקו"ת חוקת נח, ב. סה"מ עטר"ת ע' סה ואילך. תרפ"ד ע' ח ואילך. תש"ט

ע' יב. תרצ"ט ע' 18 ואילך.

(56) קהלת ז, א.

(57) ראה בחיי בראשית א, כח (סה"מ תשי"א שבהערה 59). וראה סה"מ תרכ"ז ע' תעט. תרל"ג ח"ב ע' תקמט. המשך מים רבים תרל"ו פל"ג. סה"מ תרס"ט ע' קיא. המשך תער"ב ח"ב ע' אקמג. סה"מ תרפ"ו ע' סא. ועוד.

התפשטות הארה מכח החכ' בלבד, ותוכן נקודת ההבנה במושכל זה הוא דהנה כל השכלת דבר וענין שכלי ובפרט השגת השכלי הנה בהכרח שיבוא באיזה ענין פרטי, והיינו בפרט דבר, והענין פרטי או פרט הדבר ההוא, הוא אשר יונח עליו התואר הדבר המושג, והיינו כי הדבר הזה (אָט דער מושג פרטי) הנה בו ישכחן ההשכלה ההיא, ואת הדבר הזה (המושג הזה) ילביש ההשגה ההיא, אשר יובן הדבר כי יש בו ב' דברים הא' השכלת והשגת הדבר המושג, והב' עצם ההשכלה וההשגה, והיינו ידיעת ההשכלה וההשגה, ועצם ההשכלה, ועם היות דעצם ההשכלה והשגה ה"ז בהדבר המושג, ומ"מ הוא למעלה מהמושג, שהרי המושג הוא ענין פרטי במה שהוא מושג ותהי' השגתו הגבלתו, והגבלתו במושגו, והוא ענין פרטי מה שהוא, וואָס דער מושג איז, וההשכלה הרי איננה פרטית, וכמו שנראה במושג דשכל אחד מסתעף לכמה פרטים וענינים, וההשכלה אינה פרטית. ועד"מ מבין דבר מתוך דבר⁸⁰, הרי הדבר ותוך דבר הם ב' ענינים, והגם דהדבר נעשה מהתוך דבר, אבל הוא מהות דבר וענין לעצמו ואינו מוכרח כלל שיהי' דבר בדוגמתו, ואדרכא יכול להיות כעין הפכו (וכמו בממכ"ע וסוכ"ע דזהו או"פ ואו"מ)⁸¹ ובכל זה הנה ההשכלה אחת היא. וכן הוא בכל שכל פרטי, הנה המושג הוא השכל שבא בהתלבשות ותפיסא באיזה דבר מה, וההשכלה אם שהיא ג"כ באותה הדבר המושג, אבל מ"מ היא מופשטת מהפרטי, והוא עצם ההשכלה שלמעלה מהתלבשו' ותפיסא באיזה דבר מה, והגם דההשכלה היא באותו הפרט ומשכיל ומתחכם בו וההשכלה וההתחכמות הרי אין זה בדרך סיבה לבד כמו כח המשכיל כ"א שהוא משכיל ומתחכם בענין ופרט זה, ומ"מ הנה עצם ההשכלה (הכוונה מה שאומרים כאן עצם ההשכלה הכוונה על השכלה בפועל, ולא על השכלה בכח וסיבה כמו המשכיל והדומה) והיינו עצם ההשכלה שבפועל ה"ה למעלה מהמושג עדיין, והיינו שאינה באה בתפיסא והתלבשות בהמושג ורק הארת והתפשטות עצם ההשכלה שבפועל באה בתפיסא והתלבשות בהשגה זו, והנה זה ודאי הדבר דהארה זו דעצם ההשכלה שבפועל שהיא באה בתפיסא והתלבשות בהמושג שזהו התפשטות כח החכ' והארה בלבד, ואינו עצם כח החכ', אלא גם כללית עצם ההשכלה בפועל, גם זה שאינו בא בתפיסא והתלבשות בהמושג, דזהו השכלה עצמה הרי גם היא אינה עצם החכ', כ"א התפשטות והארת החכ' בלבד.

והנה הארה והתפשטות זו דחכ' היא לפעמים בהתגלות ולפעמים בהתעלמות, דזהו אחד התוארים מתוארי ההארה דענינו מתעלם ומתגלה, דההעלם והגילוי בהארה, זהו תואר פרטי ותואר עצמי במהות ההארה, והיינו שזהו העילוי שלו, דעילוי ההארה הוא מה שהוא אחוז וקשור במהות עצמי שהוא הארתו, וזהו העילוי של ההארה, ומשו"ז יפול בו ענין הריבוי ומיעוט, דכשהוא מתעלם הוא במיעוט, וכשהוא מתגלה הוא בריבוי, ולהיותו הארה יכול להיות בו ההגדלה, דהגדלה באה

(80) שבת לא, סע"א. עירובין ק, ב. חגיגה יד, א. סנהדרין צג, ב.

(81) ראה גם המשך מצה זו שנה זו פרק ז (לעיל ע' 000).

והוא פשיטת לבושי ההשגה (והיינו דזה שתחלה הלבשו, כלומר בעת השגת הענין הרי כל ענין ההשגה הוא הלבשת הענין, הנה עתה בהפשטה הוא מפשיטו מלבושי' אלו), והב' דעצם ענין ההפשטה הוא בסדר והדרגה וכאדם הפושט את לבושי' בסדר, אמנם זהו רק בהפשטה שאחרי ההלבשה, אבל ההפשטה דהפלאה הוא דתחלת תפיסת הענין הוא בהפשטה והיינו דתחלת התקרבותו בהענין לוקחו בהפשטה, ובתחלת התקרבותו אל הענין הרי עולה ומטפס בו, ומגיע לעומקו בעילוי אחר עילוי, דהפשטה זו הרי יש בה עילוי על הפשטה דהלבשה והוא דלבד זה שיש בו עילוי דהפשטת הענין, דהרי הפשטה דהפלאה הרי יש בה בכלל גם בחי' הפשטה דהלבשה (וכמו המנה דבכלל מאתיים⁷⁸) דהפשטה היא למעלה מכמו הלבשה, דיתרון המעלה שבהפשטה לגבי הלבשה הוא גם בהפשטה דהלבשה ג"כ באופן כזה, וכמו שנראה במוחש א' שיבאר הענין שכלי בהלבשה, והשני יבאר ענין זה עצמו בהפשטה, יהי האור והגילוי בהשכלי הוא בהפשטה ביותר מכמו שהוא בהלבשה, והוא מפני יתרון ההפשטה על ההלבשה, עוד זאת הנה יהי יתרון בהפשטה לגבי הלבשה, דכאשר מלביש את הענין עדיין בלתי נודע איך יהי תואר הפנימי של המושכל לאחר שילבישו (ויא ועט זאיין דער גישמאק פון דעם מושכל, און תבניתו הפנימי) משא"כ בהפשטה הרי נעשה בו יתרון בזה שהי' מלובש בתחלה, ועתה הנהו מופשט, דכ"ז הוא בעצם מעלת ענין ההפשטה על ההלבשה, דכן הוא גם בהפשטה דהלבשה, אלא דכללית הפשטה זו דהלבשה הוא רק מה שבא לדקות הענין, והיינו דרק הפשיטו מההשגה שהיא הגשמה בלבד, הנה בהפשטה דהפלאה, הנה לבד זה דיש בו עילוי דהפשטה בכלל (והיינו היתרון דבהפשטה כו') הנה עוד זאת גדלה מעלתה שהוא לוקח את הענין באופן אחר לגמרי, והיינו דלקיחת הענין (דער נעם אין דעם שכלי) כמו שהוא בהפשטה דהפלאה, אין לזה דוגמא במושג כלל, אפילו השכלה היותר נעלית, ומכ"ש בהשגה, דהשגה היותר נעלית אינה בערך ענין ההשכלה, ומכ"ש ההפלאה שהו"ע ההפשטה, דלקיחת המושכל בהפשטה הוא באופן אחר לגמרי. דהנה בהשגה, הרי ההשגה היותר נעלית, וכמו השגה נעלמת הרי רחוקה מהשכלה, ומכ"ש מהפשטה, דהשגה אם שהיא נעלית ביותר, ומ"מ באה בלבושי השגה לפ"ע, משא"כ בהפשטה שהוא תופס את הענין באופן אחר לגמרי.

ט) **וביאור** דבר זה הוא דהנה ידוע⁷⁹ דהשכלת והשגת כל ענין שכלי הנה זה התפשטות כח החכ, שהוא הארה בלבד, ולא עצם כח החכמה, ועם היות דחכ' היא השכלה, והיינו דחכ' אינה רק סיבה אל ההשכלה, דבכחה הוא משכיל ומתחכם, אלא שהחכ' היא השכלה עצמה, אמת הדבר כי חכמה היא השכלה עצמה, ובכ"ז הנה זה שהחכ' היא השכלה עצמה אין זה מכריח עדיין להיות ההשכלה גם היא חכ' עצמה וההשכלה עם שזהו כל עצמותה, והיינו השכלה עצמה אין זה אלא

בהבראם⁵⁸, שהם חזקים כיום הבראם⁵⁹ הוא בכח הא"ס, וכן התמדת פעולתו הוא בכח הא"ס, דמעצמו הרי מי שהוא מוגבל בעצם הוא מוגבל גם בכחו ופעולתו, וא"כ כאשר אנו רואין התמדת פעולת השמש וכל צבא השמים שהם מתמידי' פעולתם הרי נראה בזה מציאות אלקות במוחש, א"כ הרי בהנבראים הן בהתהוותם וקיום מציאותם, והן בהתמדת כוחם ופעולתם הרי נראה ונגלה בזה כח הא"ס ממש, וזהו מרוב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר⁴³, דקיום הנבראים הן קיומם במין, והן קיומם כאיש⁶⁰ הוא בכח הא"ס, ואומר ע"ז מרוב אונים ואמיץ כח דזהו הגברה מתגבורת העצמות דיש הגשמי שהוא הוה ונפסד בעצם מהותו, ומ"מ יהי' לו קיום נצחי, כפי שיהי' רצונו ית'.

והנה האדם שענינו רואות דהיש הגשמי הוא מא"ס ממש, וכמו"כ שבנבראי' נמצא כח א"ס, ומעמיק דעתו בהתבוננות בענין דא"ס, איך שיש השתל' דריבוי עולמות עד אין קץ וכמ"ש⁶¹ ועלמות אין מספר א"ת ועלמות אלא ועולמות⁶², שהם בלי מספר, ויש בתוכם גם מדרי' גבוהות ונעלות ביותר, ומ"מ אין ערוך לך⁶³, שאינם בערך אל העצמות כלל, וכולם יחדיו ה"ה שוין לפניו ית' עם הגשמי', דפרצוף הראשון דא"ק ועולם היותר תחתון דעוה"ז הגשמי, והמדרי' היותר אחרונה שבו שהוא הדומם כמו האבן והחרס הרי כולם שוין לפניו ית' בהשואה גמורה, ועכ"ז הנה הוא ית' מחי' ומהווה כל נברא גשמי מאין ליש תמיד בכל עת ובכל רגע, ועיינו רואות מציאותו ית' ואינו יכול להשיג מהותו ית' בשום ענין, דהרי המדריגות היותר עליונות בנבראי' וכמו ג"ע הנה זה רק הארה וזיו בלבד, וגם הגילוי דלע"ל בנו"ן אלפים יובלות⁶⁴ הוא ג"כ שם והארה וכמ"ש⁶⁵ אשר שם שמות בארץ, א"ת שמות אלא שמות⁶⁶, דמה שהוא בחי' שמות, היינו הגילוי דלע"ל דוחד חרוב⁶⁷, הוא ג"כ אינו אלא שמות שם והארה בלבד, ועיינו רואות מציאותו ית' אתו עמו ממש, איך כי את השמים והארץ הוא מלא⁶⁸ ומתהווה עי"ז כל נברא גשמי ורוחני מאין ליש, ומרגיש בעצמו, איך כי הוא מושגח בהשגחה פרטית בכל עניניו ובכל אשר לו, ואינו יכול

58) בראשית ב, ד.

59) ראה ירושלמי ברכות פ"א ה"א. ספר החקירה להצ"צ להצ"צ סב, א ואילך. קג, א ואילך. אוה"ת בראשית ח"ו תתרכ, ב. המשך מים רבים שם. ד"ה אין ערוך הב' תרצ"ד פרק ל (סה"מ תשי"א ע' 142).

60) ראה רד"ק ישעי' עה"פ. ספר העיקרים מאמר שני פרק יא. ספר החקירה להצ"צ שם. אוה"ת תשא ע' א'תתכה. סה"מ תרל"ח ע' עג. המשך תער"ב ח"ב ע' תרפד. סה"מ תשי"א שם.

61) שה"ש ו, ח.

62) תקו"ז בהקדמה (יד, ריש ע"ב).

63) ברכת יוצר לשבת.

64) ראה ש"ך עה"ת ר"פ בהר. עטרת ראש דרוש לעשי"ת סו, ב. סו, ב. שיערי תשובה ח"א ע, ג. ובכ"מ.

65) תהלים מו, ט.

66) ברכות ז, ב.

67) ראש השנה לא, א. סנהדרין צו, א.

68) ע"פ ירמ' כג, כד.

78) בבא קמא עד, א. בבא בתרא מא, ב.

79) בהבא לקמן (עד אמצע פרק ז) – ראה המשך תער"ב ח"א ע' קפו ואילך.

להשיג מהותו ית', אשר רא' זו יגדיל הכוסף והתשוקה להשיג מהות הא"ס ב"ה ביותר, עד כי יחלה ממש מלבו הדואג אשר כל ימי עולם לא יוכל להשיג מהות א"ס ב"ה, דרא' זו היא מדריגה נעלית, ובא לזה ע"י שכל וחכמה ממש בידיעה והשגה גמורה, להיות רואה בעיני בשר ממש מציאות דאלקות, וזהו ועיני האדם לא תשבענה, דמה שהאדם רואה בעיניו ממש מציאותו ית' אין זה מרווה ומשביע תשוקתו וכוסף נפשו, אלא אדרבא יתגדל אצלו הכוסף והתשוקה להשיג מהותו ית'.

ד) **והנה** זהו הרא' בעיני בשר ממש, במציאות אלקות, ויובן דאפ"ל גם הרא' בהתבוננות דיתו"ע, דהנה ההתבוננות בשאו מרום כו' שהוא הרא' ממש באלקות, הוא בחי' הא"ס שבעולמות ונברא', וכמו"כ יכול להיות הרא' באוא"ס שמצ"ע ולמעלה מגדר עולמות, דהאוא"ס שמצ"ע ומה שלמעלה מגדר עולמות הוא בחי' יחו"ע כנודע, אמנם יחו"ע אם שגבהה ורמה מעלתה מאד, מ"מ זה בחינת גלויים מאוא"ס, והא"ס שבנברא' ועולמות הוא בחי' עצמות, דהעצמות ממש כבי' מהווה ומחי' מאין ליש, ומ"מ הנה יש יתרון ומעלה בהגלויים דיתו"ע לפי שזהו האוא"ס שמצ"ע ומה שלמעלה מגדר עולמות, ולכן הרא' בזה הוא למעלה יותר, מכמו הרא' בא"ס שמצד העולמות, אמנם בזה אי אפשר להיות רא' ממש בעיני בשר, לכמו שהוא הרא' בשאו מרום הנ"ל, אלא הוא ע"ד דא' ברע"מ⁶⁹ דבעין השכל דבליבא אתחזי כולא, וכמ"ש בסש"ב⁷⁰ ולהאיר עיניו ברא' חושית ולא בשמיעה והבנה בלבד כו' דרא' היא בחי' חכ' ושמיעה היא בחי' בינה⁷¹, והנה אנו רואים דיש הפרש גדול בזה שמשכיל וממציא השכלה והמצאה חדשה מעצמו, לאחר שמקבל ושומוע ההשכלה וההמצאה היא ממנו, דזה שמשכיל בעצמו ההשכלה, הרי מאיר לו אור רב ובהירות הענין אצלו (דיא קלאר קאייט פון דעם ענין, איז באַ אים) כאלו רואה בעיניו ממש את הענין ההוא, דבהשכלה הרי זה כמו הצטייר הענין במוחש ממש, משא"כ בהאחר שמקבל ההשכלה וההמצאה ממנו, הנה אף גם שזהו אותה השכלה ממש, ומקבלה מפי המשכיל שהשכילה והמציאה בעצמו, ומ"מ כמו שהיא מתקבלת אצל האחר (כלומר המקבל) אינו אלא בבחי' שמיעה לבד, ועוד יותר מזה אנו רואים במוחש דאף גם במי שמשכיל וממציא איזה השכלה והמצאה בעצמו, הנה במשך הזמן הרי השכלה והמצאה זו גופא הוא אצלו כמו בבחי' שמיעה בלבד, ורק בעת שנופל ויורד השכלה והמצאה זו ממקורה, מקור השכל, הנה רק אז היא אצלו בבחי' רא' שהיא מאירה אצלו כאלו רואה את עצם הענין, והגם שזהו ידיעה שכלית, הרי שהיא (ההשכלה) באה אצלו בידיעה ממש, ומ"מ הרי אין זה ידיעה שכלית בלבד, כלומר שאין ידיעה זו מוגבלת (מער ניט ויא אין ידיעה), והיא גם למעלה מידיעה, דזה שיודע את השכל אין זה תפיסא בקצוות השכל והגבלתה, כ"א כמו שהשכל תופס את האור כמו שהוא

69) זח"ב קטז, ב.

70) פכ"ט.

71) ראה ראה תו"א משפטים עה, א. המשך וככה תרל"ז פל"ג ופנ"ז. המשך מצה זו שנה זו פרק יא

ואילך (לעיל ע' 000 ואילך). ובכ"מ.

להעלות את השכל בעילוי אחר עילוי עד שמביא אותו לידי הפלאה מכל השגה ונעלה מכל רעיון, הנה הוא כחו להוריד את השכל למטה מטה מבלי להשאיר מקום אשר לא יוכל להתפשט אור השכל בשם היפך ממש כח ההפלאה ד[כל] ענינו הוא להוציא את השכל מגדרו ולהביאו לידי הפלאה, הרי אין כוונתו בהענין כ"א להפליאו ביותר (פאר ואונדערין) והיינו דגם בהביאו אותו לידי זה שהוא נפלא מן ההשגה, הנה גם אז עדיין אינו מסתפק בזה, ובכחו הרב מפליאו עוד יותר עד שגורם שיהי' נעלה מכל רעיון, בדוגמת זה הוא כח הירידה דענינו להוריד את אור השכל למטה מטה ביותר, כלומר דענינו להוריד ולגלות את השכל, וגם בהביאו לידי השגה גמורה, עד כי יהי' ברור השגתו (קלאַר און ריין דער ענין שכלי) הנה מצד עצם הכח אינו מסתפק עדיין בזה, ומורידו עוד למטה מטה יותר, מבלי אשר ישאר מקום אשר לא יאיר שם שכל זה, כלומר שלא יהי' שום מניעה ועיכוב גם בהמדרי' היותר נמוכות אשר לא יוכלו לקבל את השכל ההוא ולהבינו, וא"כ הם ב' הפכים זמ"ז, דזה כל ענינו בעלי' והעלאה, וזה כל ענינו בירידה והמשכה, והנה יובן זה באופן כר, דהנה כח ההפלאה הוא כח ההפשטה, דכח ההפשטה ענינו להפשיט כל ענין שכלי מלבושי ההשגה, ואין זה בלבד מה שמפשיטו מלבושי ההשגה, כ"א שמגיע בזה לעומקו ופנימיותו ביותר בתכלית דקות המושכל ההוא בעילוי אחר עילוי עד שאינו נתפס בכלי ההשגה, והוא לפי, דכ"כ הפשיטו מלבושי ההשגה עד שאינו מוגבל, ולא לבד שאינו מוגבל הנה עוד יותר אשר אינו מצוייר בשום הגבלה לעוצם הפלאה דקותו ובמילא הרי א"א שיהי' באיזה תפיסא, דכשם שתפיסא באיזה דבר הוא בהקצות שבו, דע"י הקצוות הוא נתפס, וכן הוא גם בענין שכלי שהתפיסא בו הוא בהגבלת הענין שכלי דזהו הקצוות שבו, ודקות הענין שבא ע"י ההפשטה להיותו בלתי מוגבל, וביותר שאינו מצוייר בהגבלה, א"כ יובן במילא שאין בו שום תפיסא בכלי ההשגה. ומה שאומרים כאן דאינו בבחי' תפיסא, אין הכוונה שאינו בבחי' תפיסא כלל, שהרי זהו כעין מושכל ראשון, דהחכ' בכ"מ שהיא, הרי היא בבחי' תפיסא, והוא תפיסא במקצת עכ"פ, דזהו תואר החכ' מה שהוא תופס בהענין, איזה תפיסא שתהי' (וכידוע"י דחוש הרא' הוא ג"כ תפיסא בהדבר, ואדרבא בהעצם הבלתי נתפס כו') אבל בכל זה הוא תפיסא עכ"פ, אמנם להיות הענין שכלי מופשט מלבושי ההשגה, עד שאינו נתפס בכלי ההשגה להיות בבחי' השגה ממש.

ח) **והנה** כח ההפלאה שהוא כח ההפשטה, הרי אין זה ההפשטה הבאה אחר ההתלבשות, דישינו ההפשטה שבאה אחרי ההלבשה, והיינו דכאשר יודע איזה ענין שכלי בהשגה גמורה, ובידיעת כל הפרטים שבהענין ההוא, דאז הרי הענין שכלי הוא מלובש בלבושי השגה, כדוגמת דבר המלובש בלבושי ומעוטף בהם, ואחרי ההלבשה הלזאת הנה בא כח ההפשטה להפשיט את הענין שכלי ההוא מלבושי שהוא מלובש בהם, וישנם ב' דברים בהפשטה זו, הא' הוא פשיטות הלבושי

77) ראה המשך מצה זו שנה זו פרק נג (לעיל ע' 000).

השגת הענין בלבד, דבהכרת הענין הרי מתקרב אל הענין יותר מכמו שהוא בהשגה (דהשגה שמיעה, והכרה ע"י ראי', ואינה ראי' ממש, אבל עכ"פ יוצא מגדר השמיעה ונכנס בסוג הראי', אבל אינה ראי' ברורה עדיין) שהוא רק ידיעת הדבר, רק מה שהוא יודע, כמו"כ אינו דומה מה שמכיר את הענין לזה שמתאמת אצלו הענין, דענין האור והגילוי כמו שהוא בהתאמתות הוא למעלה יותר באין ערוך מכמו שהוא בהכרה, הנה כמו"כ אין ערוך כלל האור והגילוי שהוא בהתאמתות השכל לכמו שהוא בהתאמתות הענין, והיינו העצם של הדבר ואמיתותו, און זא"ן אמתקא"יט, דהתאמתות בכלל ה"ה למעלה מהכרה, דהכרה ה"ה נתפסת בשכל עכ"פ, אלא שאין זה כמו השגת הדבר, דשכלו ממש תופס בו להשיגו (בקצות הענין ובהגבלתו) ובהכרה הוא בדקות יותר דרק מכירו שהוא כן, והוא ההנחה בשכלו (עס לייגט אין שכל) עצם ענין האלקי, מה שלמעלה מן השכל, דער לייג אין שכל אין דעם וואָס העכער ויא דער שכל, ובא בתנועה דראי' שהוא כאלו רואה ממש את הענין האלקי בזה, וזה למעלה מהשכל לגמרי, דהשכל אינו כלי לזה, דכלי השכל בענין זה הוא רק כמו כלי פשוטה, ולא כלי המקבל, והיינו ההנחה בשכל, עס לייגט זעך אין שכל אָט דאָס וואָס העכער וידער שכל, דזהו כן בהתאמתות שכלי, ומכ"ש בהתאמתות הענין, הוא ההנחה בחושי הנפש שלמעלה מכחות הנפש, ובא ההרגש מזה (עס דער לאַנג[ט] אַ גיפיל מזה, כלומר אַ שאַיין פון דער הנחה וואָס אין חושי הנפש איז מגיע אין כחות הנפש בתור הנחה) בשכל, ורואה עצם הדבר, והוא רק מפני דשכל וחכמה הוא התגלות כח מעצם הנשמה, ולכן ע"י ריבוי יגיעה ושקידה ביגיעת נפש בהעמקת הדעת בענין ההכרה הוא בא לידי התאמתות השכל בכלל ומזה בא לידי התאמתות עצם הענין האלקי כמו שהוא, ומא[ח]ר] דשכל וחכמה הוא התגלות כח מעצם הנשמה לכן ביכולתו לבוא על זה בראי' חושית.

ז) **אמנם** צ"ל איך הוא בכח החכמה והשכל, שהוא אור פנימי המתלבש במוח שבראש ממש, לעלות ולהגיע לבחי' הראי' במציאות דאלקות ממש, אך הענין הוא דהנה אמיתית כח החכמה הוא כאשר כלולה מב' בחי' ההפכיים זה מזה, וביאור הענין הוא דהנה בכח החכ' כמו שהוא כח הנפש המתלבש באברי הגוף, והיינו בכח הנפש שבא בהתלבשות במוח שבראש הרי מצינו בו ב' כחות, שהם מחולקים זמ"ז, וגם הפכים זה לזה, ובשלימותם, כלומר באמצעות ב' כחות אלו אז הוא אמיתית שלימות כח החכ' והב' כחות שבחכ', הוא כח ההפלאה וכח הירידה, שהם הפכים בענינם ובפעולתם, ובזה הם מקיימים מציאותם, כלומר מציאות עצמם, ומקיימים מציאות כללות הכח דחכמה דע"י היות מציאות שני כחות אלו ופעולתם הנכונה, כל אחד מהם במה שהוא ענינו, הנה בזה משתלם מציאות החכמה ואמיתת היותה במה שהיא, הכח הא' הוא כח ההפלאה והוא כח ההעלאה שעולה בעילוי אחר עילוי בדקות השכל בהעלם אחר העלם עד שמביא את השכל שנפלא מן ההשגה, ונעלה מכל רעיון לגמרי, והכח הב' שבחכ' הוא ההיפך מזה לגמרי, והוא כח הירידה להוריד ולהמשיך כל אור שכל למטה מטה ביותר דזהו היפך ממש מהכח הראשון דענינו

למעלה מהשגה וידיעה, וזהו בהירת האור דהשכלה מה שהשכל תופס בעצם הענין שלמעלה מהשכל.

וביאור דבר זה דהנה אי' בס"י⁷² הבן בחכמה, וחכם בנינה, דפי' הבן בחכ' דכח הבינה יהי' כלול בחכ', וחכם בנינה, דאחר שהבינה באה בפרצוף בפ"ע, דפרצוף הבינה התגלותה מהחכ', אבל באה בפרצוף בפ"ע, הנה החכם בנינה שיהי' התלבשות החכ' בהבינה, והיינו דחור"ב יהיו כלולים זב"ז, דכח הבינה יהי' כלול בחכ', וכח החכ' יתלבש בפרצוף בינה, ויובן זה בכחות הנפש בהאדם למטה, דחכ' היא ההארה הבאה בגילוי במוח, היינו התנוצצות אור שכל כמו שהוא בתחלת התגלותו במוח, וכמו עד"מ אדם שעוסק במושכלות ומייגע א"ע באיזה ידיעה והשגה שכלית ונופל לו השכלה והמצאה חדשה בשכלו, דהשכלת המצאה זו הרי היא למעלה מן ההשגה עדיין, שהרי אינו יכול לבארה ולהסבירה בשום פנים, דלא מיבעי שאינו יכול לבארה ולהסבירה לזולתו, אלא אף גם לעצמו אינה מבוארת אצלו, להיותה עדיין למעלה מהשגה והיא רק בבחי' כח היולי, ונקראת בלשון החכמים בשם ברק המבריק⁷³, שהוא התנוצצות והברקה שכלית, ובל' המקובלים נקראת בחינה זו בשם יסוד אבא⁷⁴ שהוא גילוי החכמה, ובמעט רגע נעשה אצלו היכולת והאפשרית לבאר ולהסביר השכלה זו עצמה, ובהגלות היכולת והאפשרית הזאת יכול הוא לבאר ולהסביר ענין זה גם לזולתו בהתפשטות ריבוי דברים ובהרחבה גדולה, ונקרא גילוי זה בשם הסברה, והוא כח הבינה שהוא בחי' יש ומציאות, דבגילוי כח זה באים אתה עמה מציאות הכלים וצירופי אותיות אשר בהם יבאר ויסביר את השכלה וההמצאה ההיא, וההארה הקודמת כלומר הברקת וסקירת השכל הוא בחי' חכ' שהוא בחי' אין שאינו דבר ומציאות כלל, וזהו דחור"ב הם אין ויש, דחכ' הוא בחי' אין ובינה הוא בחי' יש ומציאות.

ה) **והנה** בהכרח לומר דהסברה זו דבינה היתה כלולה כולה ונמצאה בהבריקה וסקירה דחכ', והיינו שהדברים האלו וההסבר שבהם מבאר ומסביר את הענין ומבינו לעצמו היו כלולים בנקודת החכ', ועוד יותר דגם כח הבינה, דכח הבינה הוא היכולת להביא נקודת השכלה לידי השגה (אָט דער קאָן, וואָס מיא קען אַראָפּ טראָגין השכל' אין השגה) גם זאת היתה כלולה בנקודת החכ', וזהו קוץ התחתון דיו"ד שהוא כלול בהיו"ד ובקוץ העליון, היינו כח הבינה הכלולה בחכ', אלא דהכל הוא בהעלם ובהתכללו' בנקודת החכ' ואינו ניכר שם שום דבר, אלא הבריקה וסקירה לבד, ואח"כ הוא הגילוי ובא בבחי' בינה בהשגה גמורה, והנה אנו רואין דאת נקודת השכלה צריכים להביא לידי השגה, והיינו שאינו בא מצ"ע כ"א שצריכים להביאו

72) ספר יצירה פ"א מ"ד. וראה המשך מצה זו שנה זו פרק יד (לעיל ע' 000 ואילך). סה"מ תרנ"ט ס"ע עג ואילך. עטר"ט ע' רכו. תרפ"ט ע' 129 ואילך. וש"נ.

73) ראה לקו"ת מטות פו, ג. ביאורי הזהר להצ"צ ח"א ע' תקיג ואילך.

74) ראה עץ חיים שער הכללים פ"א. ובכ"מ.

יותר, דכאשר עצמי בא בהתחלקות הוא בא בריבוי יותר⁷⁶, ובכל ההתחלקות שלו גם בריבוי הוא בבחי' פשיטות, ופשיטות הוא בחי' דקות האור, אבל בהירות האור הוא בנקודת התמצית יותר מכמו בנקודת ההשכלה להיותו בא אחר ההשגה הגמורה, אשר המוכן מזה הוא דהבן בחכ' שהוא כח הבינה הכלול בחכ' הוא בעולם ובבחי' ביטול לגבי החכ', ולכן אינה ניכרת כלל, אבל בחכם בנינה שהוא כח החכ' המתלבש בהבינה, אם שהוא בבחי' התלבשות אבל העיקר הוא הנקודה דחכמה, דבהתלבשות זאת המלוכש מושל ושולט על הלבוש, דהעיקר הוא הנקודה דחכ' רק שהיא מלוכשת בהשגה דבינה, וכמו האדם שהוא מלוכש בלבוש, דהעיקר הוא האדם, וכלבוש כו', וזהו התוספת מעלה בהשגה לגבי השכלה, דבהשכלה הוא ריבוי ודקות אור, אבל אינו בהיר כ"כ כמו בתמצית הענין, ולכן הרי ההשכלה אפשר שתשכח מהרה, משא"כ השגה שהוא זוכרה באריכות זמן יותר, ובפרט השגה הבאה בהתלבשות נקודת ההשכלה.

1) **והנה** כן צ"ל בכל התבוננות אלקי שתהי' השגה גמורה ומפורטת בריבוי פרטים עד כי הענין מפורט באריכות היותר אפשרי, וצריכים לבוא אח"כ אל נקודת עצם הענין, וביותר בהתבוננות דענינה ההרגש (דער דער הער) בענין האלקי המוכן בהשגה זו, ומזה נעשה ההתעוררות ותשוקה פנימית בפנימיות הנפש להיות בבחי' כליון בהאור האלקי, והיינו דכאשר משיג את הענין שמתבונן בו בהשגה טובה ומפורטה ובא לעמוד על נקודת התמצית המובנה בהשגה היא ומעמיק בה דעת עד כי מרגיש ענין האלקי שבוה אז הוא בא לידי כליון בהאור, והנה עיקר ענין הראי' הוא ע"י שמעמיק דעת בתמצית ההשגה עד שבא לכלל הכרה להכיר את הענין, ולא שהוא משיגו בלבד, כ"א שמכיר את הענין שהוא כך וכך, והכרה זו באה אחר ההשגה, היינו דכאשר תחלה הוא משיג את הענין בטוב בהשגה פרטית ובהרחבה גדולה, ונקודת תוכן ההשגה שמור אצלו, ושומרת אותו בכל ההרחבה הלואה שתהי' כפי האמת כנ"ל ובא לידי נקודתה של תמצית ההשגה ומעמיק דעת בזה עד שבא לידי הכרת הענין, הנה ע"י ההכרה הוא בא לידי ראיית המהות בעין השכל, והיינו ע"י השקידה וריבוי היגיעה באיזה ענין אלקי שבטיב ההסתכלות בתמצית הענין, היינו איך עצם ענין האלקי מוכן מתוך השגה זאת, ועמל בזה (און מאטערט זיך אין דעם) עד שבא לידי הכרת הענין, הנה במשך זמן הכרתו בהענין (איז אין דער צאייט וַאָס ער שטייט אין הכרה) אז בא לידי התאמתות (עס וערט נתאמת בא אים דער ענין) דהתאמתות זו אינה רק התאמתות השכל שהוא רק מה שהוא מרגיש את הענין, כלומר דשכלו מרגיש את אמיתית הענין, אַז מער ניט וַאָס זאָיין שכל נעמט צוא דעם אמיתית הענין, כ"א התאמתות הענין, דער אמת און דער עצם פון דעם ענין, דבאמת הנה גם התאמתות השכל היא מדריגה גבוה ונפלאה ביותר, שהיא למעלה מהכרת הענין, דכשם שאינו דומה הידיעה הבאה בהשגה והיינו זה שמשגיג את הענין ויודעו בטוב, אינו בערך כלל להכרת הענין, שהידיעה הבאה בהכרה היא נעלית יותר מכמו

לידי השגה, ואינו דומה התגלות ההשגה לכמו שהוא התגלות ההשכלה, דנקודת ההשכלה באה מעצמה ונפלת ממקורה מקור השכל, משא"כ ההשגה צריכים להביאה ולהורידה מתוך ההשכלה, וכאשר מתקרב להוריד את ההשכל' לידי השגה הרי זה ירידה בהשכלה, שהרי מתעלמת אורה מכמו שהיא בהשכלה, והוא לפי שאור ההשכלה בא בבינה ובינה הוא התעלמות האור, ובאמת הנה הירידה שנעשה בהשכלה אין זה מירידת ההשכלה לידי השגה כ"א מהתגלות כח הבינה הכלולה בחכמה גופא, ומהתגלות זאת בתוך הנקודה יורדת הנקודה ממעלתה העצמי, שהרי זהו עוד טרם שבא לידי השגה ממש, והיא עודינה כלולה בנקודת ההשכלה, ורק בזה שמתקרב להביא את ההשכלה לידי השגה הנה תומ"י מתעלם אורה, א"כ הרי שמהתגלות כח הבינה שבחכ' גופא נעשה ירידה באור הנקודה שיורדת ממדריגתה העצמי, א"כ מוכן שקודם לזה, היינו קודם שמתקרב להוריד את ההשכלה לידי השגה היתה כלולה כח הבינה בחכ' בעולם והוא מה שהיא עלולה להוריד את ההשכלה ולהביאה לידי השגה, וזהו הבן בחכמה.

וחכם בנינה הוא דאחר שמבין ומשיג את הענין היטיב בפרטי הענין, יושמר אצלו תמצית תוכן הכוונה, היינו תוכן המכוון בהשגה זו, אשר תוכן ותמצית זה ישמור אותו בכל ענין ההתרחבות, דעיקר ההשגה הוא בהתרחבות והתפשטות גדולה, אז התוכן ישמור אותו שלא ילך בדרך עקלתון בענין ההוא מהכוונה האמיתית והפנימיות שבו, ועוד זאת דאחר שמשגיג את הענין בהשגה טובה ומפורטת יוכל לעמוד על נקודת ותמצית הענין כלומר איך הוא מבין ומשיג עצם הענין ההוא אחר כל האריכות וההתפשטות המרובה, אשר זה (וואָס דאָס) מביא אותו לידי התחדשות, והוא מה שמתקרב אל עצם הענין, וכמו בתחלת ההשכלה דכאשר משכיל את הענין ממקורו, שהוא מקור השכל, הרי מתקרב אל עצם הענין והיינו שהענין בהיר לו ביותר עד שהוא כאלו רואה אותו ממש, הנה כמו"כ הוא גם עתה ע"י נקודת התמצית⁷⁵, והגם דאינו אור עצמי כ"כ כמו שהוא בנקודת ההשכלה, וכנ"ל דבנקודת ההשכלה ה"ה בא אל עצם הענין איך שהוא למעלה מן השכל, דזהו"ע ההשכלה, מה שהשכל תופס בהאור שלמעלה מהשגה, הנה אמת ודאי הדבר דאינו דומה חכ', שהיא נקודת ההשכלה לוחכם בנינה שהיא נקודת התמצית, ומ"מ הרי בנקודת התמצית היא בדוגמא לכמו שהוא בנקודת ההשכלה, בזה שהוא מתקרב אל העצם יותר מכמו שהוא בהשגת הדבר והיינו שבהשגה הרי מתעלם העצם, אבל בנקודת התמצית הוא בהירות הענין, ואדרכא האור בהיר הוא בנקודת התמצית גם יותר מכמו שהוא גם בנקודת ההשכלה, דזהו הפרש בין נקודת ההשכלה ונקודת התמצית, דריבוי האור ודקות האור (דיא רייכקאייט פון דעם ענין) הוא בנקודת ההשכלה יותר מכמו בנקודת התמצית לפי שנקודת ההשכלה היא בקירוב אל העצם יותר, ולכן הריבוי

75) ראה תורת חיים ר"פ נח. המשך תרס"ו ע' רנב ואילך. ע' שעג. סה"מ תרס"ט ע' יא ואילך. תרפ"ט

ע' 131. תרצ"ט ע' 187 ואילך. המשך מצה זו שנה זו פרק יד (לעיל ע' 000).

76) ראה המשך מצה זו שנה זו פרק מז (לעיל ע' 000).